

Bestuursverslag 2022

Inhoud

Inleiding.....	4
Algemene Kerkenraad.....	4
In vogelvlucht.....	4
Commissies en vertegenwoordigingen	5
Presentie	7
Besluiten.....	8
Mensen.....	8
Veilig kerk zijn	9
College van Kerkrentmeesters	9
Samenstelling College van Kerkrentmeesters.....	9
Geldwerving	9
Ledenadministratie.....	10
Personeelszaken	10
Gebouwenbeheer	11
Abdijkerkhof	12
Archieven en kunstbezit.....	12
Kerkelijk Bureau.....	12
Financiële gang van zaken.....	12
Vergelijking begroting - jaarrekening	13
Toelichting incidentele en overige baten en lasten centraal.....	13
Toevoegingen en onttrekkingen	13
Financieel beleid	13
Financiering van kerkelijke activa.....	13
Continuïteitsreserve	13
Belegbaar vermogen.....	13
Beleggingsadvies commissie (BAC) <i>Bezetting beleggingscommissie</i>	14
Toekomstparagraaf.....	15
Overige onderwerpen	16
Grote Kerk	16
Nieuwe Kerk	17
Kloosterkerk	18
Exoduskerk	18
Tot besluit.....	18
Bijlage I	19
Lijst van AK leden en overige deelnemers aan de AK vergaderingen (31/12/2022).....	19
Bijlage II Jaarverslag archiefwerkzaamheden 2022.....	20

Inleiding

Het jaar 2022 stond in het teken van de Russische invasie in Oekraïne, die op 24 februari startte. Deze oorlog, zo dichtbij huis op het Europese continent had grote implicaties. Net als in andere oorlogen, verder van huis, zijn er veel oorlogsslachtoffers te betreuren. Er kwam daarnaast een grote vluchtelingenstroom op gang. Ook in Den Haag werden Oekraïense vluchtelingen opgevangen. De oorlog raakt ons ook indirect in Nederland en Den Haag. Als gevolg van de oorlog stegen de energieprijzen en ook veel andere prijzen. Dit had o.a. gevolgen voor de energieprijzen bij mensen thuis en de energieprijzen van de kerkgebouwen. Een lichtpuntje was wel dat in het jaar 2022 de coronamaatregelen aan het begin van het jaar werden versoepeld. Kerkdiensten konden weer in persoon worden bezocht. In vervolg op de rapporten die zijn uitgebracht over de financiële toekomst van de Protestantse Kerk Den Haag is er in gezamenlijkheid door de AK en CvK een herziene financiële architectuur opgesteld. De nieuwe spelregels die hierin worden voorgesteld liggen nu bij de wijkgemeenten. De definitieve besluitvorming is begin 2023.

Algemene Kerkenraad

De Algemene Kerkenraad kwam bijeen op 31 januari, 28 maart, 16 mei, 27 juni, 18 augustus (extra in verband met de beroepingsprocedure Maranathakerk), 19 september, 14 november en 19 december. De vergaderingen werden voorbereid door het moderamen. De samenstelling van AK (zie bijlage) is in 2022 iets veranderd ten opzichte van het voorgaande jaar. Tot onze grote vreugde zijn de vacatures ‘Duinzichtkerk/Vredeskapel’ en ‘Evangelisch-Lutherse Gemeente’ in de loop van 2022 vervuld; mevrouw Gerda de Kleijn respectievelijk Erwin de Fouw. Marc Blom trad aan als opvolger van Sanne ten Bokkel Huinink (Kloosterkerk). Paul van Gijzen (Zuidwest) nam in de loop van 2022 afscheid als AK lid; deze vacature is nog niet ingevuld. Hendrik-Jan Talsma werd als voorzitter van het College van Kerkrentmeesters en daarmee ook als lid van de AK en het moderamen AK opgevolgd door Hans Bergwerff. We kijken met grote dankbaarheid terug op de inbreng van Hendrik-Jan. Leonne Zwaal (Lukaskerk) heeft te kennen gegeven aan te blijven als AK lid tot na de afronding van de besluitvorming over de financiële architectuur. Al met al hebben we eind 2022 nog drie vacante zetels (3^{de} zetel Zuidwest, zetel Bergkerk, zetel Houtrustkerk).

In vogelvlucht

We begonnen het jaar met het einde van de bijna *lock down* vanwege de pandemie en – bijna aansluitend – met de oorlog van Rusland tegen Oekraïne.

Binnen de AK hebben we teruggeblikt op de lockdown en op de wijzen waarop de we omgegaan zijn met de maatregelen. Duidelijk was dat de besluitvorming op wijkniveau lag en dat de AK geen actieve rol had. Duidelijk werd ook dat de wijken uiteenlopende keuzes hadden gemaakt, meer of minder rekkelijk. De winst was dat er bijna overal grote vooruitgang is geboekt m.b.t. de inzet van audiovisuele middelen. Het verlies zat vooral in de teruggang in directe contacten, de troostende gebaren en de directe ontmoetingen. De onzekerheden hadden en hebben van doen met nieuwe pandemieën en met de vraag of de *lock down* blijvend zal doorwerken in het kerkbezoek.

Hoewel Europa sinds 1945 wel diverse gewapende conflicten heeft gekend, was de Russische inval in Oekraïne het eerste geweld tussen zelfstandige landen. De inval riep en roept traumatische herinneringen op bij oudere generaties. Maar voor alle generaties is de inval beangstigend, primair vanwege het directe leed voor de direct betrokkenen maar secundair ook vanwege het risico van escalatie. Na ampel beraad hebben we vastgesteld dat we in deze geen praktische voorttrekkersrol hoeven te spelen; verwante organisaties zijn al zeer actief. Het risico is ook te groot dat andere noden (zoals die van mensen zonder papieren) vergeten zouden worden. Maar de escalatie heeft vooralsnog een economisch karakter, in de vorm van energiearmoede ‘Den Haag geeft warmte’.

Op dat punt is wel actie ondernomen. Daarnaast is opgeroepen tot gebed voor mensen in Oekraïne en protest tegen de agressor.

De opvangcrisis in Ter Apel vroeg ook veel aandacht. Het beeld was en is dat de crisis een direct gevolg is van politieke beslissingen m.b.t. de capaciteit van de IND, het COA en de volkshuisvesting. Uiteindelijk hebben we besloten om – onder protest – noodopvang voor enkele tientallen asielzoekers te verzorgen. ‘We’ staat hier voor het College van Diakenen, Stek en de AK en vooral de vrijwilligers van Bethelkapel, Bosbeskapel en Duinzichtkerk. Alle reden om dankbaar te zijn voor de inzet van al die vrijwilligers.

Het verslagjaar stond sterk in het teken van de actualisering van de beleidsvisie *Herkenbaar en Present* en het rapport van de Commissie (werkgroep) *Toekomst Financiën*.

Het traject vergt al met al meer tijd dan was voorzien. Na het vaststellen van de beleidsvisie kon aan het einde van het jaar de voorstellen voor de financiële architectuur, het fors vergrote fonds voor ontwikkeling en vernieuwing en de veerkrachtsplan in eerste lezing worden vastgesteld. Er volgen nog twee andere stappen: het communicatiebeleid (plan van aanpak is beschikbaar) en de actualisering van de plaatselijke regeling. Mede als gevolg van de vertraging werd het besluit over de buurtgemeente Laak uitgesteld naar 2023.

Het is ten tijde van teruglopende kerkelijke bijdragen (en stijgende kosten) niet eenvoudig om de financiële architectuur aan te passen. De notie om wijkkerkenraden aan te spreken op de eigen financiële verantwoordelijkheid voor een sluitende begroting, roept in deze situatie ook de vraag op naar wat de bevoegdheden en de middelen van een wijkkerkenraad exact zijn. Zeker als we tegelijkertijd vasthouden aan de eindverantwoordelijkheid van de Algemene Kerkenraad. In dat spanningsveld opereren we.

Tijdens de AK vergaderingen is ook in 2022 ruimte geschapen voor nadere kennismaking met de predikanten en kerkelijk werkers. In het verslagjaar kwamen Thejon Bos, Martin Koster en Sandra den Hollander. De AK leden proefden zodoende iets van de inspiratie van en de uitdagingen voor de predikanten in de Protestantse Kerk Den Haag.

Commissies en vertegenwoordigingen

De **Commissie Haags Pionieren** ziet diverse fasen van ontwikkeling bij de pioniersplekken Hoopvol Transvaal, Zinzoekers, LichtDelen en LUX. In 2021 voltooide LichtDelen een verzelfstandigingsproces. Geloven in Moerwijk is verzelfstandigd en maakt geen deel meer uit van het netwerk. Leven in Laak werkt samen met Buurtgemeente Laak. De pionier van LichtDelen heeft een andere functie gevonden.

De functie van adviseur Haags Pionieren wordt sinds november 2021 ingevuld door Wout Schonewille.

Leden van de commissie zijn:

- Jaap van den Akker (voorzitter; lid AK)
- Willeke Eikelenboom (manager Stek)
- Shari van den Hout (beleidssecretaris AK)
- Mariël Middendorp (lid CvKPZ)
- Kees Ockhuysen (lid CvK; penningmeester)
- Christiaan Scheen (secretaris)

David Renkema nam deel aan een bijeenkomst van de (meeste) pioniers, de commissie Pionieren en de adviseur. Het was een goede kennismaking. Tevens bleek dat de lijnen binnen de Protestantse Kerk Den Haag voor de pioniers niet helder zijn. Shari van den Hout is het eerste aanspreekpunt en zal de vragen en de informatie doorleiden naar interne medewerkers.

De AK besprak een voortgangsrapportage, inclusief de uitkomsten van een verkenning van de Protestantse Kerk Den Haag en haar presentie in de stad. Gezien de ontwikkelingen wil de commissie af van de naam pionieren; de commissie wil meer recht doen aan de keuze voor missionaire presentie.

De betrekkelijk korte duur van de arbeidscontracten van de pioniers is een heikel punt, zowel gezien de aard van de werkzaamheden (lange adem) als in relatie tot de rechtspositie van predikanten en kerkelijk (mede)werkers. De AK heeft de Commissie gevraagd om vormen van duurzame inzetbaarheid te onderzoeken

De **Commissie Jeugd** heeft zich in 2022 gericht op het faciliteren van laagdrempelige ontmoetingen voor jongeren die min of meer verbonden zijn met de Protestantse Kerk Den Haag.

Deze keuze wijkt enigszins af van de oorspronkelijke taakstelling van de commissie (nota Verankering Jeugdwerk) voor grote evenementen. Vooralsnog zien we dit als een leerzame improvisatie. Blijft staan dat de AK commissie opereert in een complex werkveld. Het is niet gelukt om al in 2022 een bijeenkomst te organiseren waaraan alle partijen aan tafel zitten (alle wijkgemeenten, StekJong, colleges, Haastu). Iedereen ziet wel de wenselijkheid en noodzaak om verbinding te zoeken met de leefwerelden van kinderen, jongeren en jongvolwassenen, waarbij de een het accent legt op het 'binnenhalen' (of houden) van de jeugd binnen de kerk en waarbij de ander juist open staat om de kerk aan te passen aan de behoeften van de jeugd. Los daarvan spelen ook allerlei institutionele en professionele belangen die kunnen botsen.

Leden van de Commissie Jeugd:

- Imme van den Akker (Christus Triumfatorkerk)
- Willeke Eikelenboom en Maike Lolkema (Stek)
- Shari van den Hout (beleidssecretaris AK)
- Jacomijn Verbruggen en Catharine van Egmond (Marcuskerk)
- Wietske Verkuyl en Jantine Wignand (wijkgemeente Zuidwest)

Het **Fonds voor Ontwikkeling en Vernieuwing** is een fonds van de Protestantse Kerk Den Haag. De beheercommissie van het Fonds bestaat uit afvaardigingen uit het College van Kerkrentmeesters, het College van Diakenen en de Algemene Kerkenraad. De middelen van het Fonds worden beschikbaar gesteld door de respectievelijke Colleges van Kerkrentmeesters en Diakenen. Shari van den Hout (beleidssecretaris) en Derk Stegeman (directeur Stek) zijn respectievelijk voorzitter en secretaris van deze commissie. De commissie stelt jaarlijks een uitvoerige verantwoording op. In het jaar 2022 werden twee subsidies toegekend: een tentoonstelling in de Bosbeskapel met schilderijen van Jaap Min (€ 1.000) en het project 'Zeven wegen naar Compassie' van pioniersplek LUX Den Haag (€ 5.000 met de mogelijkheid van een afsluitende bijeenkomst in de Grote Kerk).

Het **Uitgeversberaad Kerk in Den Haag** kwam in 2022 eenmaal bijeen. Tijdens deze bijeenkomst wisselden de leden van het Uitgeversberaad van gedachte met een delegatie over de inhoud en de vorm van het blad en de website. Tevens werd de begroting 2023 vastgesteld. De Protestantse Kerk Den Haag is in het beraad vertegenwoordigd door David Renkema.

De **Beheercommissie Kerk in Den Haag** bestond in het verslagjaar uit

- Willem Jelle Berg, afgevaardigde van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage; voorzitter.
- Nicolette Faber, afgevaardigde van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag.
- Ralph Jansen, afgevaardigde van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage; penningmeester.
- Andries Sanders, afgevaardigde van de Gereformeerde Kerk 's-Gravenhage Oost. Andries Sanders werd halverwege opgevolgd door Henk van Rijswijk.
- Theo van Woerkom, afgevaardigde van de R.K. parochies Maria Sterre der Zee en De Vier Evangelisten; secretaris.

De vergaderingen van de Beheercommissie werden ook bijgewoond door:

- Greet Kappers, hoofdredacteur Kerk in Den Haag
- Anne-Helene Borgts, eindredacteur Kerk in Den Haag
- Shari van den Hout, beleidssecretaris Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage

De **Haagse Gemeenschap van Kerken** is een samenwerkingsverband van allerlei kerkelijke verbanden in Den Haag onder leiding van Ad van der Helm. De Protestantse Kerk Den Haag was eind 2022 vertegenwoordigd door Margriet Quarles van Ufford (tevens secretaris HGK) en David Renkema. David Schiethart nam in 2022 afscheid vanwege zijn afscheid als één van onze predikanten. De HGK heeft een kerngroep (bestuur) die de agenda voorbereidt en tevens de HGK naar buiten vertegenwoordigt. David Schiethart maakte deel uit van deze kerngroep. David Renkema is hem daarin opgevolgd, mede om de lijnen tussen HGK en AK zo kort mogelijk te houden.

Presentie

- **24 uren Wake voor Vluchtelingen:** De AK was ook in 2022 actief betrokken bij de jaarlijkse wake voor vluchtelingen. Derk Stegeman verzorgde de opening en David Renkema nam de sluiting voor zijn rekening; enkele wijkpredikanten verzorgden een deel van de wake. We zoeken naar een vorm voor 2023 om een breder en dieper draagvlak voor de thematiek zichtbaar te maken.
- **Vluchtelingen en asielzoekers:** Mede op initiatief van Stek en het College van Diakenen stond de AK stil bij de mogelijkheden om als kerken iets te betekenen voor Oekraïners die vluchtten vanwege de oorlog in hun land. In de tweede helft van het jaar kwam ook de vraag van INLIA om noodopvang voor Ter-Apel-gangers te verzorgen. Enkele tientallen mensen verbleven en/of verblijven in de Bethelkapel, de Bosbeskapel en de Duinzichtkerk. We deden dit onder de noemer van 'helpen onder protest'.
- **Groene Kerken:** De AK heeft een informele inventarisatie uitgevoerd naar de betrokkenheid van de wijkgemeenten bij de Groene Kerken. Bijna alle wijkgemeenten waren hier op enigerlei wijze bij betrokken. Er is ook aansluiting bij het Haagse netwerk van Initiatives of Change NL rond groen geloven. De Haagse Gemeenschap van Kerken buigt zich over een verbintenis met het rijke theologische en kerkelijke spreken rond klimaatgerechtigheid.
- **Energiearmoede:** De stijgende energieprijzen als gevolg van een conglomeraat van internationale ontwikkelingen brachten velen in ernstige financiële problemen. Fonds 1818, het College van Diakenen, de Sociale Fondsen Den Haag en Stek namen een initiatief om alle relevante maatschappelijke organisaties om tafel te krijgen teneinde samen te bekijken wie wat zal doen. De AK heeft gesproken over de energiearmoede zoals die waargenomen wordt in de eigen achterbannen en ondersteunt het initiatief van Stek cs van harte.

- **Gemeenteraadsverkiezingen 2022:** De AK heeft na de gemeenteraadsverkiezingen (maart 2022) via de Haagse Gemeenschap van Kerken een brief aan de gemeenteraadsleden verzonden om onze zorgen en wensen onder de aandacht te brengen. Tevens werd geprobeerd om de nieuwe raadsleden een hart onder de riem te steken. De brief leidde tot welwillende respons, in het bijzonder tot een openhartig gesprek met wethouder Hilbert Bredemeijer(CDA). Eind 2022 nam de AK op uitnodiging van de burgemeester deel aan een ronde tafel gesprek van enkele leden van het college van B&W en een aantal religieuze en levensbeschouwelijke organisaties (armoede, eenzaamheid en samenwerking).

4 mei Herdenking in de Grote Kerk: De Protestantse Kerk Den Haag stelde de Grote Kerk ter beschikking voor de jaarlijkse 4 mei herdenking, georganiseerd door o.a. Huis voor de Stad en de Haagse Gemeenschap van Kerken.

- **Slavernijverleden:** De Protestantse Theologische Universiteit heeft een groot NWO project ontwikkeld om onderzoek te doen naar de kerkelijke rollen in het slavernijverleden. Parallel daaraan kwam een studie uit naar het koloniale en slavernijverleden van Hofstad Den Haag. David Renkema neemt deel aan de klankbordgroep van het PThU onderzoek en verwacht zodoende ook de link naar Den Haag te kunnen leggen (Keti Koti bijeenkomst).

Besluiten

- Vaststellen begroting 2022 van de Protestantse Kerk Den Haag
- Vaststellen begroting 2022 van het College van Diakenen van de Protestantse Kerk Den Haag
- Vaststellen van de jaarrekening 2021 van de Protestantse Kerk Den Haag
- Vaststellen van de jaarrekening 2021 van het College van Diakenen van de Protestantse Kerk Den Haag
- Vaststellen van het collecterooster 2023
- Vaststellen van het visiedocument 2021-2025 van de Protestantse Kerk Den Haag
- Voorleggen van de vastgestelde vernieuwde financiële architectuur aan de wijkkerkenraden en andere betrokkenen
- Gebruiksmomenten Grote Kerk 2022: Pasen, Kerst, 4 mei, uitzending zending Jeannet Bierman en Pioniersplek LUX (Zeven wegen naar compassie)
- Instemming met het besluit van de wijkkerkenraad Zuidwest om van de predikantsformatie van 3,8 fte een deel (1,5 fte) in te vullen met kerkelijk werkers
- Verlengen status van tijdelijke voorziening Buurtgemeente Laak tot 31 december 2023
- Uitbreiden aanstelling van ds. M.E. Nijveld (Bergkerk) tot 0,8 fte
- Toestemming voor de aanstelling van een ambulante predikant voor Zuidwest, gegeven de vacatures

Mensen

- Vrijgeven van de vacatures Aten, Schiethart en Koster (wijkgemeente Zuidwest), waarbij Jan Boer vanuit de AK zal deelnemen aan de beroepingscommissie
- Verbintenis Nico Binnendijk (straatpastoraat) als predikant met een bijzondere opdracht en Mark van der Laan als gemeentepredikant Maranathakerk
- Herbenoemen AK moderamenleden Erika van Gemerden, Jan Boer en Nico Tetteroo tot eind 2024
- Afscheid van de wijkpredikanten Martine Nijveld (Bergkerk), Michiel Aten (Abdijkerk), David Schiethart (Shalomkerk) en Martin Koster (Bosbeskapel)

- Afscheid van de predikanten met een bijzondere opdracht Mirjam Röling (Cardia), Marja Flipse (Kloosterkerk) en Klaas Koffeman (straatpastor)
- Benoemen Stek bestuursleden Rajesh Ramnewash en Josée Rijke
- Instemmen met voordracht van Hans Bergwerff en Coos Santing tot voorzitter respectievelijk secretaris van het College van Kerkrentmeesters

Veilig kerk zijn

Na het vaststellen van het hoofdlijnenplan 'Samen zorgen dragen voor veilig kerk-zijn' in 2021, werd de uitvoering ter hand genomen.

Tijd werd gestoken in het werven van twee interne vertrouwenspersonen en een externe vertrouwenspersoon. Voor de wijkgemeenten heeft het Kerkelijk Bureau gezorgd voor het regelen van VOG's voor betaalde krachten en vrijwilligers die verantwoordelijk zijn voor kwetsbare groepen in de kerk, zoals kinderen. Tenslotte werden voorbereidingen getroffen voor informatiebijeenkomsten voor alle kerkleden en themabijeenkomsten met externe deskundigen zoals dominee Roding over veilig kerk-zijn en pastorale zorg bij kwetsbare ouderen.

College van Kerkrentmeesters

Samenstelling College van Kerkrentmeesters

Hans Bergwerff	Voorzitter (sinds 1-7-2022)	
Coos Santing	Secretaris (sinds 1-7-2022)	
Bram van Dam	Penningmeester	
Leendert Klokkenburg	Geldwerving en vermogensbeheer en plv penningmeester	namens de Bethlehemkerk
Henk Valstar	Plv secretaris	namens Zuidwest
Mariël Middendorp	HR (Plv vz per 1-8-2022)	namens de Drieklank
Yvonne de Boer		namens Duinzichtkerk
Jan Willem Thijs	Gebouwen	namens Duinzichtkerk
Kees Ockhuysen		namens Zuidwest

Geldwerving

Er waren in 2022 drie momenten waarop de leden per post of per e-mail benaderd zijn met de vraag of ze financieel willen bijdragen. In januari was dat de Actie Kerkbalans, in juni de Solidariteitsactie en in september de Najaarsactie. Alle geldwerfacties worden gecoördineerd vanuit het Kerkelijk Bureau en uitgevoerd in samenwerking met de geldwervingscommissie, bestaande uit een vertegenwoordiger uit iedere wijk.

Het verwerken van de toezeggingsformulieren wordt door zes van de negen wijkgemeenten zelf gedaan. De bedoeling is dat alle wijkgemeenten de formulieren zelf gaan verwerken. De Solidariteitsactie heeft dit jaar minder opgebracht dan in 2021, te weten €16.879. In 2021 bedroeg dit € 20.695. De Najaarsactie leverde wel meer op dan in 2021, te weten € 23.365 in 2022, terwijl de opbrengst in 2021 € 17.787 bedroeg. De actiekerkbalans liet in 2022 een daling zien van 5%, waarbij geldt dat er sprake is van forse verschillen tussen wijkgemeenten:

Kerkebalans	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Bergkerk</i>	116.024	110.675	96.232	82.594
<i>Bethlehemkerk</i>	163.534	168.645	168.208	173.505
<i>Drieklank</i>	87.801	85.285	76.349	78.941
<i>Lukaskerk</i>	47.632	55.309	56.460	52.380
<i>Maranathakerk</i>	68.397	69.426	65.833	60.815
<i>Zuidwest</i>	375.188	375.236	334.402	309.091
Totaal	858.576	864.576	797.484	757.326

Ledenadministratie

In 2022 zijn geen grote schoningsacties gehouden van de ledenadministratie. Hagru – de leverancier van Scipio – introduceerde in het najaar de kerkaccept, de opvolger van de acceptgiro, waarmee op een gemakkelijke manier betalingen kunnen worden gedaan, die daarna direct in Scipio verwerkt kunnen worden. Deze functionaliteit zal getest worden om in 2023 tijdens geldwervingsacties ingezet te kunnen worden.

Personeelszaken

We hebben in 2022 afscheid genomen van:

- Martin Koster. Hij was sinds 2013 predikant in de Bosbeskapel. Hij is met vervroegd emeritaat gegaan om nog een aantal jaren in het onderwijs te werken.
- Martine Nijveld, predikant in de Bergkerk. Zij heeft een beroep aangenomen van de Protestantse Gemeente Oosterbeek-Wolfheze.
- Ds. David Schiethart, predikant van wijkgemeente Zuidwest (Shalomkerk). Hij heeft een beroep aangenomen als studentenpastor in Delft. Dit betekent dat in het afgelopen jaar 3 van de 4 predikantsplaatsen in Zuidwest vacant zijn gekomen.
- Astrid van Veen, koster van de Abdijkerk. Zij heeft een andere baan gevonden.
- Hetty Voogel van het Kerkelijk Bureau, zij gaat een B&B in Frankrijk beginnen.

Nieuw aangetreden zijn:

- Mark van der Laan als predikant van de Maranathakerk
- Teun Schotte. Hij is in dienst als koster van de Bosbeskapel. Teun is bekend bij de Bosbeskapel, hij is er een paar jaar geleden tijdelijk ingevallen als koster.
- Peter Kloër, assistent controller bij Stek, voor drie dagen per week werkzaam voor de PGG. Hij heeft de werkzaamheden van administratiekantoor Eskes & Nagtegaal overgenomen.
- Corine Lut is Hetty Voogel opgevolgd bij het Kerkelijk Bureau.

Pioniers

- Voor het werk bij pioniersplek LUX is Rik Zwalua in dienst getreden bij de IZB en gedetacheerd naar de PGG. In een speciale dienst is hij op 15 januari 2023 bevestigd als pionier met bevoegdheden van predikant binnen de context van Lux.
- De pioniersplek is LichtDelen is vacant met het vertrek van Louise den Hoed.

Overige zaken

- Ter ere van zijn jarenlange werk voor het archief van de PGG is bij het archief het Hans van Spanningpad onthuld. De Posthoorn en Kerk in Den Haag publiceerden erover.
- Alle kosters hebben een jaarlijkse BHV-training gevolgd.
- De AK is bezig om vertrouwenspersonen (tegen vrijwilligersvergoeding) aan te stellen.
- Het ziekteverzuim van de PGG in 2022 was 9,3%, vooral veroorzaakt door twee medewerkers met langdurig verzuim. In 2021 was het verzuimpercentage 8,43%, wat toen ook al hoog was. Eind 2022 was er geen langdurige verzuim meer.

Gebouwenbeheer

In januari In de Shalomkerk is een voedselbankwinkel gekomen met grote koelkasten. De ventilatie is daarop aangepast. In het voorjaar was er veel stormschade: zowel bij de Bethlehemkerk als bij de Abdijkerk vielen dakpannen van het dak.

In 2022 zijn twee huurders onverwacht overleden: de heer Pereira van de Van Mooklaan en mevr. Verschragen van de Valkenboslaan. In de Van Mooklaan is mevr. Pereira blijven wonen, in de Valkenboslaan zijn tijdelijke huurders gekomen, in afwachting van het beroepen van een nieuwe predikant voor de Bergkerk. Ook is er twee keer ingebroken: op de Van Mooklaan en bij de Bergkerk.

Predikant Nijveld nam een beroep elders aan. Deze woning wordt verkocht. In het Marcushuis kwam een nieuwe bewoner.

Met de afdeling monumentenwacht van de gemeente is opnieuw kennisgemaakt na de pensionering van de vorige ambtenaar. De gemeente is bezig met een herijking van de kerkensie. Daar waar nodig en nuttig leveren we een bijdrage aan bijeenkomsten van de gemeente.

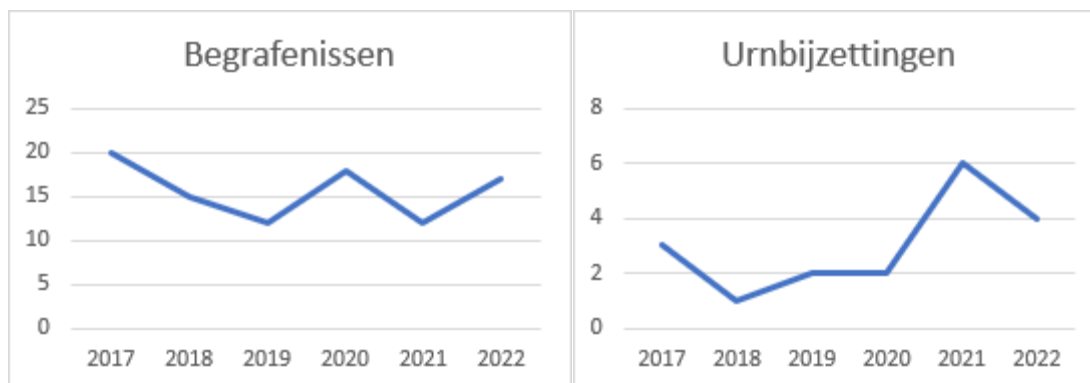
Koster Spee is met pensioen gegaan en verhuisd. Voor de woning was het idee om het archief op de bovenste verdieping te vestigen. Dat bleek bij nader inzien toch een te kleine ruimte. De Shalomwoning is nu bij de kerk betrokken, zodat er meer vergaderruimte is. Daaraan is behoefte door het buurt- en kerkhuis Shalom.

Bouwkundig bureau Voorberg voerde de regie over de werkzaamheden groot onderhoud uit. Bij de Lukaskerk werd gewerkt aan het verwijderen van het asbestdak en het vervangen van CV-ketels. Bij de Marcuskerk werd een groot plan voor verduurzaming in gang gezet naar aanleiding van niet meer functionerende CV-ketels. Bij de Bergkerk is een offerte goedgekeurd voor het weer in orde maken van de keuken nadat er in de keuken werkzaamheden aan de riolering zijn geweest. Er is nog altijd geen overeenstemming tussen de gemeente Den Haag en de Maranathakerk over de wijze waarop de glas in lood ramen gerepareerd en vooral geïsoleerd kunnen worden. Henk Teutscher van de Maranathakerk voert bijzonder veel onderhoudswerk aan de kerk zelf uit. Bij de Bethlehemkerk is het vervangen van de dakpannen in gang gezet.

Het zijn soms langdurige trajecten, waarbij het regelmatig lastig is tijdig leveranciers bereid te vinden om goede offertes uit te brengen en uit te voeren.

Abdijkerkhof

In 2022 waren er 17 begrafenissen en 4 urnbijzettingen. Alle bordjes op het kerkhof zijn vervangen.



Archieven en kunstbezit

Zie bijlage II voor de verslaglegging over het archief.

Kerkelijk Bureau

In 2022 waren – zoals ook in eerdere jaren – Boyke Shaik Roestali, Marianne Polderman, Hetty Voogel en Shari van den Hout werkzaam, onder leiding van Sandra de Vreede. Hetty vertrok en Corine Lut kwam. De wijkgemeenten werden ondersteund op het gebied van ledenadministratie, geldwerving, gebouwenonderhoud, financiële en personele administratie. Daarnaast zorgde het Kerkelijk Bureau voor het beheer van het Abdijkerkhof, de afwikkeling van legaten en erfenissen, de salarisadministratie, groot onderhoud en van de gebouwen, beheer van de woningen, de communicatie, de archivering en de beleidsondersteuning van de AK en het CvK. De financiële administratie werd – door daartoe nieuw aangetrokken medewerker van Stek, Peter Kloër – weer in eigen hand genomen, waarmee een kwaliteitsverhoging in gang gezet is. In 2023 gaan we het laatste jaar van het meer dan 45 jarige dienstverband van Boyke in. Hij gaat per 1 november 2023 met pensioen.

Financiële gang van zaken

De jaarrekening over 2022 sluit met een negatief resultaat van € 869.000. Dit is inclusief incidentele lasten en baten. Het **structurele** resultaat, exclusief incidentele lasten en baten, bedraagt negatief € 570.000. Het begrote structurele resultaat over 2022 bedroeg negatief € 818.000. Het structurele resultaat was daarmee aanzienlijk minder negatief dan begroot.

De opbouw van het resultaat over 2022 is als volgt:

Resultaat structureel centraal:	neg. €	480.000
Resultaat structureel wijken:	neg. €	26.000
Resultaat incidenteel centraal:	neg. €	396.000
Resultaat incidenteel wijken	pos. €	25.000
Resultaat structureel Abdijkerkhof	<u>pos. €</u>	<u>8.000</u>
Totaal resultaat 2022 centraal en wijken	neg. €	869.000

Het incidentele negatieve resultaat van centraal wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door beleggingsresultaten.

Vergelijking begroting - jaarrekening

Het verschil tussen de realisatie en de begroting van centraal bedraagt positief € 56.000 (het verschil tussen negatief € 536.000 en negatief € 480.000). De realisatie verliep grosso modo volgens verwachting, de beleggingsopbrengsten bleven duidelijk achter

Het verschil tussen de realisatie en de begroting van de wijken is € 271.000 positiever dan begroot (het verschil tussen negatief € 297.000 en negatief € 26.000). Dit kan als volgt worden verduidelijkt:

- Er zijn minder predikantslasten dan verwacht door het later vervullen van de vacatures dan begroot.
- De huuropbrengsten zijn over de hele linie hoger dan begroot. De begroting is negatief beïnvloed door de coronapandemie.
- De kosten van erediensten en wijkbijeenkomsten zijn achtergebleven omdat er minder activiteiten door corona hebben plaatsgevonden.
- De energielasten zijn lager dan begroot, waarschijnlijk door een zachte winter.
- De opbrengsten van levend geld zijn verrassend stabiel gebleken.

Toelichting incidentele en overige baten en lasten centraal

De specificatie van de incidentele lasten en baten is op hoofdlijnen:

Koersresultaten beleggingen,	neg	€ 1.536.000
Waardering belegging vastgoed		€ 1023.000
Koersresultaten beleggingen		€ 37.000
Legaten		€ 64.000
Overig		<u>€ 15.000</u>
		€ 397.000

Toevoegingen en onttrekkingen

Zie hiervoor pagina's 10 en 11 van de jaarrekening 2022, waar de toevoegingen en onttrekkingen uitgebreid zijn beschreven.

Financieel beleid

Financiering van kerkelijke activa

Zie hiervoor blz. 2 van de jaarrekening 2022. De waardering van de gebouwen voor eigen gebruik bedraagt € 106.000, het totale vermogen is € 18.185.000.

Continuïteitsreserve

In de werkgroep Toekomst Financiën is gekeken naar de ratio's uit het rapport Werkzaam vermogen (2020) van de PKN. In dit rapport is voor de continuïteitsreserve een maatstaf gegeven van tussen de 1 en 1,5 maal de totale lasten van een gemeente. Dit is voor de PGG in 2020 tussen de € 2.824.000 en € 4.236.000. In 2023 zal dit definitief de maatstaf worden bepaald als het nieuwe beleggingsbeleid zal worden vastgesteld.

Belegbaar vermogen

In 2022 heeft de PGG het beleggingsbeleid opnieuw vastgesteld op basis van de nieuwe richtlijn beleggen. In deze richtlijn is de term 'belegbaar vermogen' gedefinieerd.

Het belegbaar vermogen is het totale vermogen ((algemene reserve + bestemmingsreserves + fondsen) minus de waarde van de kerkelijke activa minus voorzienbare tekorten volgens de meerjarenraming minus een minimale liquiditeitsbuffer van € 50.000 of 25% van de jaarlast (operationeel resultaat (A)) als dat meer is dan € 50.000.

In de jaarrekening 2022 is te zien dat de PGG op eind 2022 een eigen vermogen heeft van € 18.185.356. Dit is € 876.970 lager dan eind 2021. De boekwaarde van de kerkelijke activa in de PGG is eind 2022 € 105.909. Op basis van de adviezen van de werkgroep toekomst financiën PGG, wordt rekening gehouden met een tekort van € 500.000. Op basis van de landelijke richtlijnen wordt het wenselijk geacht om een buffer aan te houden die 8 jaar het tekort kan ondervangen. Dit zou in beginsel betekenen dat er buffer van 4 miljoen buiten het belegbaar vermogen moet worden gehouden. Tenslotte is de minimale liquiditeitsbuffer 25% van de jaarlast = € 705.884. Het belegbaar vermogen komt dan uit op € 13.479.472.

De beleggingen waren eind 2021 gewaardeerd op € 12.535.364. Dit betrof € 3.167.000 aan vastgoedbeleggingen (boekwaarde van niet-kerkelijke gebouwen) en € 9.368.364 financiële vaste activa.

Beleggingsadvies commissie (BAC)

Bezetting beleggingscommissie

In 2021 heeft dhr. P. Hamelink, na ruim 10 jaar lidmaatschap, afscheid genomen van de beleggingsadviescommissie. In zijn plaats is dhr. R. van Kaam toegetreden als lid van de commissie. Dit besluit is op 24 februari 2022 bekrachtigd door het College. Na deze wisseling bestaat de commissie uit de heren R. van Kaam, D. Buijs, H. Boer en vanuit het college van kerkrentmeesters dhr. L. Klokkenburg.

Overgang van vermogensbeheer naar adviesrelatie

Vanaf medio 2020 heeft er door de beleggingscommissie een zoektocht plaatsgevonden naar de meest passende vorm waarop we als kerk het vermogen willen onderbrengen en welke uitvoerder daarvoor het meest geschikt is. Op basis van de verschillende gesprekken die hebben plaatsgevonden is door de beleggingscommissie aan het College van Kerkrentmeesters geadviseerd om over te stappen op een adviesrelatie.

Binnen een adviesrelatie is er meer betrokkenheid bij de strategische en tactische keuzes die worden gemaakt, waarmee de kerk ook meer 'in control' is over het eigen vermogen. Binnen een adviesrelatie nemen de totale beleggingsrisico's in beginsel niet toe, omdat er in het beleggingsmandaat nog steeds een risicoprofiel wordt opgenomen waar de adviseur zich aan heeft te houden. Een ander belangrijk voordeel is dat de adviesrelatie goedkoper uitvalt. De directe kosten kunnen hierdoor verlaagd worden van ca. 0,7% (incl. BTW) naar 0,4% van het vermogen.

Dat advies is door zowel het College als de Algemene Kerkenraad overgenomen, waarbij ook is besloten het vermogen van de ABN AMRO over te hevelen naar de Van Lanschot bank. Het Classicale College voor de Behandeling van Beheerszaken (CCBB) Zuid-Holland heeft op haar vergadering van 28 april ingestemd met het verzoek om van extern beheer van de beleggingen over te gaan naar een adviesrelatie met de vermogensbeheerder. Het CCBB heeft daarbij gewezen op het belang van voldoende waarborging van de kennis en kunde van de beleggingscommissie en heeft geconstateerd dat in het beleggingsstatuut hiervoor voldoende waarborgen zijn opgenomen.

In 2022 heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met Van Lanschot over de vormgeving van de portefeuille, gegeven de afspraken die daarover zijn vastgelegd in het beleggingsstatuut. Daarbij is het uitgangspunt telkens geweest om te komen tot een eenvoudige inrichting van de portefeuille, tegen lage kosten met een duurzaam profiel (conform het beleggingsstatuut).

Eind november waren alle formaliteiten afgerond en is opdracht gegeven aan de ABN-AMRO om alle effecten te verkopen en de liquide middelen over te boeken naar Van Lanschot. De participaties in het Privium Impact Funds kennen een beperkte verkoopbaarheid, waardoor deze pas begin 2023 verkocht konden worden. Eind 2022 was er zodoende in totaal €9.099.192 aan vermogen ondergebracht bij Van Lanschot en nog €738.301 bij ABN-AMRO.

Het totale vermogen bedroeg 9.837.493 euro. Op 1 januari 2022 bedroeg het vermogen 10.899.852 euro, wat betekent dat het vermogen met 1.062.359 euro is afgenomen (-9,75% bruto rendement). Dit verlies wordt verklaard door een stevige daling van de aandelenkoersen en een stijgende rente, waardoor de obligaties in de portefeuille minder waard zijn geworden.

Er wordt momenteel belegd volgens het risicoprofiel "matig defensief". Actief beleid tussen aandelen, obligaties, deposito's, participaties, alternatieven en liquiditeiten is toegestaan, met inachtneming van de volgende strategische bandbreedtes:

Gematigd defensief	minimum	strategisch	maximum
aandelen*	25%	40%	50%
obligaties**	30%	50%	60%
liquide middelen	5%	10%	30%
Totaal		100%	

* inclusief certificaten van aandelen, index trackers, participaties in aandelenfondsen en alternatieven

**inclusief deposito's en participaties in obligatiefondsen

Het vermogen is sinds december 2021 ondergebracht bij Van Lanschot. Met de adviseur is afgesproken dat er in beginsel maandelijks een rapportage wordt opgesteld en dat er elk kwartaal een gesprek plaatsvindt (of zoveel vaker als wenselijk wordt geacht).

Voor alle beleggingen in effecten, deposito's, participaties en alternatieven geldt dat deze minimaal moeten voldoen aan de ESG-criteria. Wanneer er een alternatief voorhanden is wat voldoet aan de Principles for Responsible Investment uitgangspunten van de Verenigde Naties met gelijk verwacht nettorendement dan heeft dat de voorkeur.

Toekomstparagraaf

Het jaar 2022 was duidelijk een oorlogsjaar. Het gevolg daarvan was, naast de trendmatig dalende inkomsten Kerkbalans, een sterke daling van ons belegd vermogen op de effectenbeurs, tegenover sterk gestegen kosten door extreem hoge energieprijzen en een historisch hoge inflatie. Bij het maken van de begroting 2023 paste daarom de nodige voorzichtigheid. Tegelijk werken we met elkaar aan toekomstbestendige kerken. De financiële architectuur is aan de wijkgemeenten voorgelegd. In de toekomst van onze wijkgemeenten oriënteren we ons op een dubbele vitaliteit: niet alleen kijken we periodiek naar de financiële slagkracht van een wijkgemeente, ook de menskracht om in de toekomst van een wijkgemeente te voorzien wordt een belangrijk ijkpunt. Gevolg van deze vitaliteitsmeting is dat we in de Protestantse Kerk Den Haag meerdere vormen van kerkzijn kunnen gaan zien, een mozaïek aan kerkplekken.

Het jaar 2023 zal ons een eerste toetsingsmoment brengen, waaruit we met elkaar zullen leren op welke wijze we de toekomst op zo veel mogelijk plekken in Den Haag verder zichtbaar kunnen en zullen blijven.

Sommige wijken anticiperen op die afname in vitaliteit door vacatures voor predikanten te vullen met pastoraal werkers. Verder zijn duidelijke trends waarneembaar om de energievoorziening toekomstbestendiger te maken. Dit zijn lange termijn investeringen waarin het CvK actief meekijkt of deze investeringen passen in de lange termijnstrategie voor de betreffende wijkgemeente en de plek van het kerkgebouw - binnen de wens om op zoveel mogelijk plekken in Den Haag zichtbaar aanwezig te kunnen zijn. Vanuit datzelfde denkraam wordt gekeken naar het meer jaren onderhoudsplan voor de bestaande vierplekken. De mate van onderhoud is overwegend goed, op alle plekken wordt bewust omgegaan met energiebesparing waar mogelijk.

Overige onderwerpen

Grote Kerk

De Stichting Grote of St Jacobskerk (SGoJK) streeft drie doelstellingen na. De eerste is instandhouding van de Grote Kerk door middel van een sluitende exploitatie van het gebouw. De tweede doelstelling is de Grote Kerk een huiskamer voor de stad te laten zijn door middel van activiteiten met een maatschappelijk karakter. De derde doelstelling is openstelling van het gebouw met behulp van vrijwilligers en de organisatie GA Den Haag.

Het is gelukt in het jaar 2022 een sluitende exploitatie te verwezenlijken. Het bestuur is de directeur en haar medewerkers erkentelijk. Na het jaar 2021, waarin als gevolg van Covid 19 maatregelen van de Rijksoverheid een groot deel van het jaar sprake was van een lock-down voor de Grote of St Jacobskerk, was het jaar 2022 een jaar van herstel. In de loop van het eerste kwartaal werden de omstandigheden weer normaal en kon de Grote Kerk weer gebruikt worden zoals voorheen. Na een aarzelend begin trokken de reserveringen in het eerste en tweede kwartaal weer aan. Veel trouwe huurders van de tijd vóór corona zijn gelukkig teruggekeerd.

Niettemin was ook 2022 een bijzonder jaar. Als gevolg van de Russische inval in Oekraïne in februari 2022 diende zich weer een nieuw probleem aan in de vorm van explosieve stijgingen van kosten van energie die verrekend moest worden met de verhuurders. Helaas werd de Troonrede in 2022 in tegenstelling tot de twee voorafgaande jaren niet in de Grote Kerk gehouden, maar het verlies aan inkomsten dat hiermee gepaard ging, kon gelukkig worden opgevangen. Een van de hoogtepunten was dat in november de Grote Kerk het decor was van de uitreiking van de Nationale Boekenbon Literatuurprijs door de Belgische politicus Guy Verhofstad.

Het bestuur is de directie en Wietske Verkuyl erkentelijk voor hetgeen onder hun initiatief is bereikt waar het gaat om het invullen van de tweede doelstelling. In de maand mei vond de 4 mei herdenking in de Grote kerk plaats; daarnaast vond de Indië-herdenking plaats en werd in december het daklozendiner gehouden.

De Stichting GA Den Haag en haar vrijwilligers hebben zich in het verslagjaar weer ingespannen om openstelling van het gebouw te realiseren zodat vele duizenden belangstellenden nader kennis konden nemen van dit historische en bijzondere gebouw en de vele bijzondere objecten die het tot de inventaris mag rekenen.

In 2022 konden niet alle werkzaamheden, die waren voorzien en waarvoor subsidie van het Rijk en de St. Fondsenbeheer Grote of St Jacobskerk was aangevraagd, worden uitgevoerd, onder andere door niet beschikbaarheid van aannemers en grote kostenstijgingen van materialen. Het betreft werkzaamheden aan de glas-in-loodramen. Deze werkzaamheden zullen op later moment plaatsvinden.

Op personeelsgebied heeft het bestuur medio december afscheid moeten nemen van de directeur, Lorien Kramer. Lorien heeft een functie elders aanvaard. We zijn Lorien dankbaar voor haar inzet en hetgeen ze heeft bereikt voor de Grote Kerk in de eerste drie jaren van het bestaan van onze Stichting. Gelukkig hebben we Folkert Blaauw tot nieuwe directeur kunnen benoemen. We wensen Folkert succes toe in deze functie. Folkert was al enige tijd als manager en rechterhand van Lorien betrokken bij het werk.

Ook heeft een mutatie in de bezetting van het Bestuur plaatsgevonden. De voorzitter, Hans Bergwerff is in het voorjaar teruggetreden als gevolg van zijn benoeming tot voorzitter van het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Kerk Den Haag. Beide functies kunnen niet met elkaar worden gecombineerd. We zijn erg gelukkig met de benoeming van de nieuwe voorzitter, Willem Jelle Berg.

Nieuwe Kerk

Vanaf eind januari werden de strengste coronamaatregelen opgeheven en konden er weer culturele activiteiten plaatsvinden, georganiseerd door Stichting Amare. Het eerste lustrum van het Februari Festival van 23 – 26 februari was de eerste publieke activiteit in de Nieuwe Kerk. Dit kamermuziekfestival stond geheel in het teken van de Oostenrijkse componist Franz Schubert (1797 – 1828). Een goed bezochte lecture over de persoon Schubert door musicoloog Saskia Törnqvist en historicus Luc Panhuysen was de opmaat naar het festival. In vier dagen tijd vonden acht verschillende concertprogramma's plaats met veel kamermuziek van Schubert en tijdgenoten, aangevuld met hedendaagse composities die verwantschap vertonen met Schuberts werk. Meer dan 54 musici traden op, waaronder het vermaarde Simply Quartet en de prijswinnaars van het ARD International Music Competitie, het Franse pianoduo – Geister Duo. Jong talent van het Koninklijk Conservatorium werden gecoacht door violiste en veelgevraagd pedagoog Antje Weithaas in diverse kamerorkestwerken. Ook NPO Radio 4 heeft diverse concerten uitgezonden vanuit de Nieuwe Kerk.

Afgelopen jaar hebben er 88 concerten plaatsgevonden in de Nieuwe Kerk en zijn er slechts 10 geannuleerd in verband met de coronamaatregelen. Deze concerten zijn door 16.185 bezoekers bijgewoond. Vaste series worden verzorgd door de Haagse ensembles en instellingen als het Ciconia Consort, Matangi Kwartet, New European Ensemble, gratis lunchpauzeconcerten door finalisten van het Prinses Christina Concours en de organisatie Musica Antiqua da Camera. Er heeft een grote diversiteit aan concerten plaatsgevonden, van het Nederlands Lied met o.a. Lenny Kuhr en Niels van de Gulik, alle 15 strijkkwartetten van Sjostakovitsj in één weekend door het vermaarde Franse Quartet Danel, Turkse muziek van Erdal Erzincan en Yekpaki Trio, koormuziek door de eeuwen heen door het Nederlands Kamerkoor, Cappella Amsterdam tot de Gesualdo Six en het Gnawa Festival. Het onlangs gerenoveerde orgel is bespeeld geweest door niemand minder dan dirigent en organist Ton Koopman.

De Open Monumentendag in de Nieuwe Kerk op zondag 11 september trok tussen 12.00 en 17.00 uur 461 bezoekers. Tijdens deze openstelling werd ook het orgel bespeeld.

Het bestuur van de Stichting Nieuwe Kerk vergaderde 7 keer, merendeels in de kerk zelf. Aansluitend aan de vergadering in juni is feestelijk afscheid genomen van de bestuursleden die eind 2021 waren teruggetreden. In februari is de penningmeester, de heer Sluiman, ad interim opgevolgd door de heer Van der Vlugt.

Regulier onderhoud heeft gedurende het jaar plaatsgevonden.

Kloosterkerk

Er is nog geen inhoudelijk vervolgesprek geweest over de verplichting van de PGG om de daken en de goten van de Kloosterkerk te onderhouden. Die afspraak wordt in 2023 verwacht.

Exoduskerk

De Eglise Evangélique de la Haye heeft in 2022 gesprekken gevoerd met twee verschillende projectontwikkelaars om te komen tot sloop en nieuwbouw. Helaas heeft de Eglise twee keer het vertrouwen opgezegd in de projectontwikkelaars en moet ze zich opnieuw beraden. De nasleep van corona is voor de gemeente terug te zien in de verminderde huurinkomsten. Tegelijkertijd blijft de gemeente vol hoop en vertrouwen naar de toekomst kijken en ziet zij dat haar gemeente weer groeiende is.

Tot besluit

Door de oorlog in Oekraïne kreeg het jaar 2022 een heel ander verloop dan we allen hadden gehoopt. Wij bidden en verlangen naar vrede, vrijheid en gerechtigheid voor de mensen in Oekraïne en alle oorlogen in de wereld.

Het College is dankbaar voor de wijze waarop de leidinggevende en de medewerkers van het Kerkelijk Bureau zich hebben ingespannen om de kerkelijke organisatie wederom draaiende te houden. Ook de samenwerking met de wijkkerkrentmeesters, de penningmeesters, de ledenadministrateurs, de archivaris en zoveel anderen, die zich in het afgelopen jaar onvermoeibaar hebben ingezet voor de PGG, geeft volop reden tot dankbaarheid.

Bijlage I

Lijst van AK leden en overige deelnemers aan de AK vergaderingen (31/12/2022)¹

1	Bergkerk		X	vacant
2	Maranathakerk (en secretaris AK)	O	X	Erika van Gernerden
3	ZuidWest	D	X	vacant
4	ZuidWest	O	X	HansBert Griffioen
5	ZuidWest	D	X	Nico Tetteroo
6	Christus Triumfatorkerk	P	X	Jaap van den Akker
7	Duinzichtkerk	O-K	X	Gerda de Kleijn
8	Marcuskerk	O	X	Marleen Otoide
9	Lukaskerk	O	X	Leonne Zwaal
10	Bethlehemkerk (en plv. voorzitter AK)	O	X	Jan Boer
11	Houtrustkerk		X	vacant
12	College van Diakenen	D	X	Pauline Kuipers
13	College van Kerkrentmeesters	O-K	X	Hans Bergwerff
14	Predikanten met Bijzondere Opdracht	P	X	Arja Hoogerbrugge
15	Voorzitter	O	X	David Renkema
16	Kloosterkerk	O	A	Marc Blom
17	Evangelisch-Lutherse Gemeente	P	A	Erwin de Fouw
18	Beleidssecretaris		A	Shari van den Hout
19	Stek-voor Stad en Kerk	P	A	Derk Stegeman
20	Kerk in Den Haag		G	Greet Kappers

¹ D=diaken, O=ouderling, O-K= ouderling kerkrentmeester, P=predikant, A =adviseur, G=gast, X= stemgerechtigd

Bijlage II Jaarverslag archiefwerkzaamheden 2022

Inleiding

In de loop van 2022 had een belangrijke wijziging plaats in de werkzaamheden op het archief. De fase waarin de selectie van de aanwezige papieren en het opstellen van voorlopige plaatsingslijsten centraal stond werd afgesloten. Het accent wordt nu gelegd op het nader selecteren van de beschreven archieven en het gereed maken van deze stukken voor overdracht aan het Haags gemeentearchief.

Ontvangen archieven

Op 13 januari 2022 ontvingen wij van organist Henk Lemckert twee belangrijke collecties. Dit betrof het archief van de Commissie Orgelrestauratie Abdijkerk (CORA) 2001-2007 en documentatie over de orgelconcerten die van 1978-2019 op zondagmiddag in deze kerk werden gehouden.

Verder zijn in het verslagjaar onder meer de volgende archieven ontvangen:

- Een aanvulling op de archieven afkomstig van de Bergkerk
- Notulen van de Commissie van Ontvangst van de voormalige Hervormde wijkgemeente 22 (Johanneskapel) 1947-2005

Volledigheidshalve willen we nog meedelen dat in 2021 het archief van het Interkerkelijk Overleg in Schoolzaken (IKOS) afdeling Den Haag 1997-2021 werd ontvangen. In het vorig jaar uitgebrachte verslag over 2021 was dit niet vermeld.

Bewerkte archieven

In het verslagjaar werd een Plaatsingslijst opgesteld van de volgende archieven:

- Commissie Orgelrestauratie Abdijkerk (CORA) 2001-2007
- Stukken m.b.t de zondagmiddagconcerten in de Abdijkerk 1978-2013
- Haagse Gemeenschap van Kerken 1979-2007
- Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Escamp 1949-1998

Bibliotheek

In dit onderdeel van het jaarverslag willen we graag melding maken van een aanwinst en een overdracht die op bijzondere wijze tot stand zijn gekomen.

De aanwinst betreft het in 1987 verschenen boek *Putten uit het verleden; de bouwgeschiedenis van onze Salvatorkerk* van P.J.H. de Grunt. Dit boek werd genoemd in de bronvermelding van een artikel over de totstandkoming van de Salvatorkerk (thans Shalomkerk) op de website <http://gereformeerdekerken.info> in januari 2022. Deze website is gewijd aan de landelijke en regionale geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland 1834-2004.

Na een oproep in *Samenklank*, het wijkblad van protestants Den Haag Zuidwest ontvingen wij een exemplaar van *Putten uit het verleden; de bouwgeschiedenis van onze Salvatorkerk* voor de bibliotheek.

De hiervoor genoemde overdracht heeft betrekking op een vrijwel complete collectie dagbladen van de voormalige Nieuwe Haagse Courant van 15 mei 1945 tot eind december 1946. Deze bladen zijn enige tijd geleden samen met andere dossiers in ons archief beland.

De historische waarde van deze documenten ligt niet zozeer op kerkelijk terrein, maar in de uitvoerige informatie over de politieke ontwikkelingen in het toenmalig Nederlands-Indië (Indonesië). In het verslagjaar is met succes gezocht naar een passende bestemming voor deze dagbladen. Op 19 mei 2022 werd deze collectie overgedragen aan het Indisch Herinneringscentrum in Den Haag.

Overleg met College van Kerkrentmeesters

Het jaarlijks overleg met het College van Kerkrentmeesters had plaats op 3 november 2022. Hier werd een notitie van de archivaris besproken waarin de stand van zaken van het archiefonderzoek werd weergegeven. Het college stemde in met het voorstel om de werkzaamheden aan het archief te concentreren op het gereed maken van de tot nu toe beschreven collecties voor overdracht aan het Haags Gemeentearchief.

Overleg met Gemeentearchief

Ter voorbereiding van deze overdracht aan het Gemeentearchief hebben Sandra de Vreede (hoofd Kerkelijk Bureau) en Hans van Spanning op 6 december 2022 een oriënterend gesprek gevoerd met twee medewerkers van het Gemeentearchief. Dit overleg zal de komende tijd worden voortgezet.

Naamgeving pad

Tenslotte willen we een bijzondere gebeurtenis vermelden. Op 27 september 2022 werd in kleine kring het straatnaambord onthuld van het Hans van Spanning pad. Dit pad ligt tegenover de Abdijkerk vóór het vroegere kantoor van de voormalige Hervormde Gemeente Loosduinen. Tegenwoordig worden in dit gebouw de te bewerken archieven van de Haagse Protestantse Gemeente bewaard. Het College van Kerkrentmeesters heeft op deze wijze zijn waardering tot uitdrukking willen brengen voor het vele werk dat Van Spanning reeds geruime tijd verricht bij het ordenen van deze archieven. In zijn dankwoord wees Hans van Spanning er op dat hij al dit werk niet had kunnen verrichten zonder de steun en het enthousiasme van de medewerkers van het Kerkelijk Bureau .

Aan het eind gekomen van dit verslag over de archiefwerkzaamheden in 2022 wil ik deze woorden graag herhalen.

Den Haag, februari 2023

Hans van Spanning